ISSN 2029-1701
ISSN 2335-2035 (Online)

Mokslinių straipsnių rinkinys
VISUOMENĖS SAUGUMAS IR VIEŠOJI TVARKA
PUBLIC SECURITY AND PUBLIC ORDER
2018 (21)
Scientific articles

POLICIJOS PAREIGŪNŲ RENGIMO VADOVĖLIO RECENZIJA: NAUJI IŠŠŪKIAI LIETUVOS POLICIJOS MOKSLUI

Žaneta Navickienė[1]

[1]*Mykolo Romerio universitetoViešojo saugumo akademijos Policijos veiklos katedra*
Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas (837) 303663
El. paštas: zaneta.navickiene@mruni.eu

Santrauka. Šioje recenzijoje-apžvalgoje yra vertinamas parengtas Policijos pareigūnų rengimo vadovėlis. Šio vadovėlio išleidimas labai svarbus įvykis Lietuvos teisėsaugos mokslo istorijoje – jame pirmą kartą susisteminta aktualiausia su Lietuvos policijos veikla susijusi mokomoji medžiaga. Šis vadovėlis tinkama didaktinė priemonė ne tik pirminės grandies policijos kursantui, bet ir studentui, studijuojančiam policijos veiklos ypatumus. Dideli teisinio reguliavimo ir taikymo pokyčiai policijos veikloje rodo, kad vadovėlio turinys ateityje turės būti nuolat peržiūrimas. Be to, atsižvelgiant į jau įdiegtą policijos pareigūno universalios veiklos modelį, šią mokomąją medžiagą labai praturtintų kriminalistikos pagrindų skyrius – juk pirminės grandies pareigūnai, atvykę į įvykio vietą, yra svarbiausi surenkant pirminius duomenis apie įvykį: suteikiant pagalbą nukentėjusiajam, jį apklausiant ir apsaugant įvykio vietą – pėdsakus ir objektus, kurie yra reikšmingi tolimesniam ikiteisminiam tyrimui. Vadovėlyje taip pat būtų svarbu įtvirtinti ir mokomąją medžiagą apie pareigūno profesinę etiką, taip formuojant būsimo pareigūno etiško veiklos modelio konceptą.
Būsimų mokslinių tyrimų akiratyje įžvelgiamas poreikis sistemiškai išanalizuoti Lietuvoje įvykdytą policijos reformą ir teisėsaugos institucijų veiklos pokyčių įtaką viduomenės saugumo didinimui.

Pagrindinės sąvokos: policijos pareigūnas, policijos mokslas, policininko mokymo programa, policijos pareigūno rengimas, vadovėlis.

ĮVADAS

Teisėsaugos institucijų veiklos ypatumai: nūdienos pasiekimai ir iššūkiai. Nuolatiniai gyvenimo pokyčiai, kintantys visuomeniniai santykiai, tobulėjančios technologijos, vykstantys globalizacijos procesai, migracijos iššūkiai, naujų veikų kriminalizacija ir kiti reiškiniai sąlygoja itin dinamišką ir kompleksinę teisėsaugos ir teisėkūros veiklą. Teisininko profesija teikiant kokybiškas teisines paslaugas, pasižymi ypatinga tarnyste žmogui ir visuomenei. Šios profesijos unikalumas, pasižymintis universalaus teisininko parengimo modeliu ir šios profesijos daugialypiškumas, suformuojantis papildomus kvalifikacinius reikalavimus atskiroms teisinėms profesijoms – teisėjui, prokurorui, ikiteisminio tyrimo tyrėjui, advokatui, notarui, antstoliui – suponuoja labai stiprią, kompleksinę, bet tuo pačiu dinaminę teisinių žinių ir gebėjimų aprėptį. Nuolatiniai teisinio reguliavimo ir teisės taikymo pokyčiai tampa nuolatine teisininko veiklos dalimi. Gebėjimas žinoti ir pritaikyti „teisinę naujieną“ ir ateityje turėtų būti

laikoma teisininko, taip pat ir policijos pareigūno veiklos kasdienybe. Todėl identifikuotina didaktinių įrankių svarba teisėsaugos institucijų veikloje: tik sisteminis ir motyvuotas kompetencijos tobulinimas užtikrintų profesionalaus darbuotojo nuolatinę profesinę parengtį.

Naujajame technologijų ir inovacijų laikotarpyje teisininkui – teisėjui, prokurorui, ikiteisminio tyrimo pareigūnui – keliami itin aukšti kvalifikaciniai ir integraliosios kompetencijos reikalavimai, pasižymintys ne tik būtinybe preciziškai taikyti teisines žinias, bet ir sumaniai taikyti modernius šiuolaikinės vadybos – veiklos organizavimo, planavimo, tolygaus darbo krūvio implikavimo – elementus. Modernėjant visuomenei, teisininko veikloje neatsiejamu profesinės veiklos objektu tampa teisinių žinių ir elektroninių paslaugų jungtis. Šiandien jau neįsivaizduojamas nei teisėjo, nei notaro ar antstolio, nei prokuroro ar policijos pareigūno darbas be kompiuterizuotos sistemos ir veikiančių tikslinių duomenų bazių. Pavyzdžiui, ikiteisminio tyrimo tyrėjai, kasdieninėje veikloje tirdami nusikalstamas veikas, naudoja policijos registurojamų įvykių registruose fiksuotą informaciją apie nusikalstamas veikas[1]. Lietuvos teismų veikloje jau kelerius metus veikia elektroninių paslaugų portalas e.teismas.lt. 2017 m. pabaigoje šio portalo paslaugų vartotojų skaičius siekė 39 500 asmenų, (2016 m. – 28 178, 2015 m. – 24 710)[2]. Pažymėtina, jog teisėsaugos institucijų veikloje puikiai pradėta taikyti konferencinio ryšio sistema. Pavyzdžiui, 2017 m. Lietuvos teismuose vyko daugiau nei 800 nuotolinių teismo posėdžių (2016 m. – 697, 2015 m. – 239)[3].

Stiprinant teisėsaugos institucijų veiklos kokybę ir įdiegiant naujus veiklos modelius, be darbo su duomenų bazėmis ir tiksliniais registrais išlieka svarbus ir teisininko profesinės etikos klausimų diskursas. Profesinės etikos normų generavimo būtinybė sudaro sąlygas stiprinti teisininko profesijos prestižą. Visuomenė tapo itin reikli teisininko profesijai – vis aktyviau dalyvauja vertindama atskirų teisinių profesijų atstovų veiksmus. Per pastaruosius kelerius

[1] 2017 m. policija užregistravo 61 451 nusikalstamą veiką. Bendram informacijos apie teisės pažeidimus srauto, kuris buvo gautas elektroiniais pranešimais, suvokimui galima paminėti tai, kad policija 2017 metais gavo 64 007 elektroninius pranešimus dėl teisės pažeidimų per e. policijos portalą. Šaltinis – Policijos užduočių valdymo sistema. [žiūrėta 2018-06-18]. Prieiga internetu: https://policija.lrv.lt/uploads/policija/documents/files/administracine- informacija/ataskaitos/Policijos%20veikla%202017%20metais.pdf

[2] 2017 m. portale e.teismas.lt užsiregistravo 11 551 naujas vartotojas, iš jų 8 083 fiziniai asmenys, 40 advokatų, 135 advokatų padėjėjai, 126 mediatoriai. Per 2017 m. naudojantis portalu e.teismas.lt Lietuvos teismams buvo pateikti 461 599 elektroniniai procesiniai dokumentai. Plačiau žr. Teismų veiklos 2017 metų ataskaita [žiūrėta 2018-09-19]. Prieiga internetu: http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2018/04/d1_galutine-ataskaita-10.pdf

[3] Lietuvoje nuotoliniai posedžiai aktyviausiai organizuoti su proceso dalyviais, kurie yra pataisos įstaigose. Taip pat organizuoti keli posėdžiai ir su užsienio valstybėmis. Plačiau žr. Plačiau žr. Teismų veiklos 2017 metų ataskaita [žiūrėta 2018-09-19]. Prieiga internetu: http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2018/04/d1_galutine-ataskaita-10.pdf

metus buvo sukurti (peržiūrėti) atskirų sričių teisininkų profesinės etikos kodeksai[4], tame tarpe ir policijos pareigūno etikos kodeksas[5]. Taip yra formuojami ir stiprinami itin skaidrūs vertybiniai požiūriai atskirose teisės srityse – advokatūroje, prokuratūroje, notariate, policijoje. Pavyzdžiui, naujausi, vykdyti nuo 2013 metų, teisinio reguliavimo pokyčiai Lietuvoje įgalino bet kurį visuomenės narį dėl abejotino teisėjo elgesio kreiptis į Teisėjų etikos ir drausmės komisiją[6]. Be to, šiai komisijai suteikta nauja konsultacijų teikimo teisėjams funkcija, o kandidatai į teisėjus egzaminuojami ir profesinės etikos klausimais. Tai rodo, jog teisėjų profesinės etikos principų laikymuisi skiriamas vis didesnis dėmesys. O tai leidžia teigti, jog ir ateityje tiek teisininko, tiek konkrečiai ir policijos pareigūno veikloje turėtų išlikti ryški sąmoningo profesinės etikos nuostatų suvokimo tendencija.

Visuomenės saugumo didinimas kaip prielaida profesionalesnei policijos pareigūno veiklai. Dabartiniu metu kylant įvairioms terorizmo grėsmėms, visuomenė tampa ne tik solidaresnė ir aktyvesnė begindama savo saugumą, bet tuo pačiu ir akylai vertina visuomenės saugumą užtikrinančių institucijų darbą. Policija, turėdama plačius įgaliojimus visuomenės saugumo srityje, užtikrindama žmogaus teises ir laisves, gindama ir saugodama piliečių gerovę ir saugumą, taip pat atlikdama kitas jai pavestas funkcijas nusikalstamų veikų tyrimo ir prevencijos srityje, įsipareigoja veikti profesionaliai – operatyviai, skaidriai, teisingai – taip pateisindama visuomenės lūkesčius. Kita vertus, muūsų šalyje nuolat didėjantis visuomenės pasitikėjimas policijos veikla rodo, kad pati visuomenė yra atvira bendradarbiauti su policija, o policijai tai dar vienas iššūkis – parengti kuo profesionalesnį būsimą policijos pareigūną ir taip priartėti prie visuomenės – ginti, saugoti, padėti. Todėl policijos pareigūnų rengimo klausimai neatsiejami nuo bendrojo policijos pareigūno veiklos įvaizdžio gerinimo ir laikomi prioritetine visos veiklos sritimi.

Šio tyrimo tikslas – įvertinti Lietuvos policijos pareigūnų rengimo vadovėlį kaip svarbų mokslo istorijos įvykį. Šiam tikslui pasiekti keliami du uždaviniai: pirma, įvertinti Lietuvos

[4] Žr. Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos kodeksas), priimtas 2015 m. balandžio 11 d. Lietuvos notarų rūmų narių susirinkimo nutarimu Nr. 6. Taip pat žr. Lietuvos Respublikos prokurorų etikos kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. I-15. [žiūrėta 2018-09-19]. Prieiga internetu: https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2017/01/etika.pdf. Taip pat žr. Advokatų etikos kodeksas, patvirtintas 2016 metų balandžio 15 d. visuotiniame advokatų suvažiavime. [žiūrėta 2018-09-19]. Prieiga internete: http://www.advokatura.lt/lt/advokatams-padejejams/naujienos-advokatams/advokatai-vadovausis-nauju-vb71.html

[5] Lietuvos policijos generalinio komisaro 2018 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 5-V-706 „Dėl Lietuvos policijos darbuotojų etikos kodekso patvirtinimo“.

[6] Plačiau žr. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos nuostatai, patvirtinti Teisėjų tarybos 2013 m. vasario 1 d. nutarimu Nr.13P-9-(7.1.2) (pakeista Teisėjų tarybos 2014 m. kovo 28 d. nutarimu Nr.13P-54-(7.1.2).

policijos pareigūnų rengimo vadovėlio struktūrą ir turinį; antra, analizuojant sąsajingus su policijos veikla mokslo šaltinius, pateikti įžvalgas dėl Lietuvos policijos mokslo perspektyvų. Tyrimo objektas orientuotas į nagrinėjamo vadovėlio struktūros ir turinio ypatumus. Tyrimo metu buvo panaudoti turinio ir sisteminės analizės, istorinis-lyginamasis, taip pat indukcijos ir dedukcijos metodai.

LIETUVOS POLICIJOS VEIKLOS ANALIZĖ MOKSLO ŠALTINIŲ KONTEKSTE: VADOVĖLIO IŠLEIDIMO SVARBA

Per Lietuvos Nepriklausomybės laikotarpį policijos pareigūno rengimo aktualijos nuolat buvo dėmesio centre: vyko sisteminė pirminės grandies policijos pareigūnų rengimo reorganizacija, peržiūrėtas ir tobulintas pirminės grandies policijos pareigūnų mokymo programų turinys. Prieš kelerius metus reorganizuoti teritoriniai policijos komisariatai. Pastarąjį penkmetį daug sisteminių pokyčių vyko policijoje iš esmės pertvarkant organizacinę struktūrą, peržiūrint funkcijas ir suformuojant universalaus pareigūno veiklos modelį; išgryninant reagavimo į įvykius funkciją, taip pat įkuriant nusikalstamų veikų registravimo skyrius. Kriminalinės žvalgybos veiklos srityje esminiai pokyčiai siejami su veiklos centralizavimu įvertinant ir optimizuojant žmogiškųjų išteklių funkcijas. Akivaizdu, jog tiek kiekybiniai, tiek kokybiniai policijos veiklos pokyčiai siejami su būtinumu optimizuoti policijos veiklą, išgryninti funkcijas, įvertinti turimus žmogiškuosius resursus ir jų kompetenciją, spręsti klausimą dėl finansinių išteklių racionalesnio paskirstymo didesnį dėmesį skiriant policijos pareigūnų atlyginimams ir policijos technikos ir priemonių antaujinimui.

Vykstant akytviems policijos veiklos pokyčiams, turėtų būti keliamas klausimas – kokią vietą užima mūsų šalies mokslo plotmėje, taip pat ir praktinės policijos veiklos kontekste turi Lietuvos policijos mokslas? Kaip ir kokia policijos mokslo pažanga ir kokie postūmiai įtakojo praktinę policijos veiklą? Atlikta mokslo šaltinių analizė rodo, jog Lietuvos Nepriklausomybės laikotarpiu buvo parašyta keletas svarbių disertacijų, kuriose nagrinėjami policijos pareigūno rengimo ir jo veiklos ypatumai. P. Ancelis[7] nagrinėjo ikiteisminio tyrimo aktualijas, P. Tarasevičius[8] ir K. Šimkus[9] analizavo opertyvvinės veiklos (dab. terminas “žvalgyba”)

[7] Ancelis P. Ikiteisminio nusikaltimų tyrimo procesinės ir organizacinės problemos (lyginamosios teisėtyros studija). Daktaro disertacija Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1996.
[8] Tarasevičius P. Slapto bendradarbiavimo operatyvinėje veikloje teisinės prielaidos. Daktaro disertacija Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
[9] Šimkus K. Operatyvinė veikla kovoje su organizuotu nusikalstamumu Lietuvoje. Daktaro disertacija Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos poliicjos akademija, 1998.

ypatumus. A. Šakočius[10] pristatė policijos veiklos ypatumus aplinkosaugos srityje. E. Misiūno disertacijoje sistemiškai ir pakankamai plačiai nagrinėti policijos pareigūno teisinio statuso ypatumai, pristatomas pareigūno veiksmingo teisinio statuso modelio variantas[11]. Kai kurie su policijos veikla susiję klausimai analizuoti ir kitų mokslininkų darbuose, pavyzdžiui, Ž. Navickienės[12] ir M. Šato[13] disertacijose, tačiau šie autoriai labiau analizuoja ikiteisminio tyrimo problematiką – ikiteisminio tyrimo organizavimą ir planavimą kaip efektyvų svertą ikiteisminio tyrimo stiprinimui, kiti autoriai – R. Burda[14], H. Malevski[15] savo disertacijose nagrinėjo kriminalistikos taktikos ir kriminalistikos metodikos aktualijas, todėl galima būtų teigti, jog tik iš dalies nagrinėjo policijos veiklos ypatumus – kai kurias, be abejo, labai svarbias, policijos veiklos funkcijas. Pažymėtina ir tai, jog nemažai mokslo publikacijų skirta tam tikriems klausimams, kurie yra tuo pačiu ir policijos veiklos objektas[16]. Atlikta šaltinių analizė rodo, jog sisteminės mokslinės analizės jau įvykusios policijos reformos, taip pat ir visų šalies teisėsaugos institucijų veiklos reformų kontekste, yra labai mažai – vos vienas kitas mokslo šaltinis[17].

[10] Šakočius A. Policijos veikla įgyvendinant aplinkos apsaugos funkciją. Daktaro disertacija Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos poliicjos akademija, 1997.
[11] Misiūnas E. Policijos pareigūnų teisinis statusas. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010.
[12] Navickienė Ž. Ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimas kriminalistikos taktikoje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
[13] Šatas M. Prokuroro ir ikiteisminio tyrimo pareiguno bendradarbiavimas tiriant sunkius nusikaltimus. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
[14] Burda R. Nusikaltimai ekonomikai: sampratos modeliavimas ir šiuolaikinė tyrimo metodikos koncepcija. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 2000.
[15] Malevski. H. Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujas kriminalistinės koncepcijos modelis. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1997.
[16] Apie kai kurias policijos veiklos funkcijas rašė nemažai autorių: P. Ancelis, P. Tarasevičius, V. Valeckas, V. Velička, A. Panomariovas, Ž. Navickienė ir kiti. Plačiau žr. Valeckas V., Velička V. Policijos veiklos taktinės procedūros ir saugumo strategijos: vadovėlis. Mykolo Romerio universitetas. Kaunas: Vitae Litera, 2013. Taip pat žr. Panomariovas A. Žvalgybine veikla bei žvalgybines informacijos anaudojimas tiriant nusikalstamas veikas: de lege lata – de lege ferenda. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr.4(4). P. 279–294. Taip pat žr. Novikovienė L., Kažemikaitienė E. Kriminalistinė informacija kaip nusikaltimų profilaktikos instrumentas. Jurisprudencija, 2008, Nr.4(106). P. 81–87. Taip pat žr. Navickienė Ž. Kai kurie ikiteisminio tyrimo tyrėjo profesionalumo probleminiai aspektai (prielaidos kvalifikacinių reikalavimų peržiūrai). „Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika“. I dalis. Vilnius, 2017. P. 454-466. Taip pat žr. Navickienė Ž., Šileris E. Overview of the Present Criminal Police Reform in Lithuania: From Structural Changes Towards Efficiency of Activities. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka. Nr. 15. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas 2015. P. 97-114. Taip pat žr. Ancelis P Funkcijų suderinamumas veiksmingame ir sąžiningame baudžiamajame procese. Vilnius, 2012. Taip pat žr. Tarasevičius P. Kriminalinės žvalgybos informacijos samprata bei jos interpretavimo problemos. Teisės problemos. 2018. Nr. 2(96). P. 59-78.
[17] Plačiau žr. Navickienė Ž., Kairienė I., Žuravliovas E. Nauji veiklos modeliai Lietuvos kriminalinės policijos veikloje. Visuomenės saugumas ir darni plėtra: visuomenės saugumo aktualijos ir probleminiai klausimai. Kolektyvinė monografija. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas. 2017. P. 39-58. Taip pat žr. Navickienė Ž., Šileris E. Overview of the Present Criminal Police Reform in Lithuania: From Structural Changes Towards Efficiency of Activities. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka. Nr. 15. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas 2015. P. 97-114.

Tuo tarpu mokymo vadovėlio, kuriame būtų atspindėta visi aktualiausi Lietuvos policijos pareigūno rengimo klausimai, padedantys parengti ir pasirengti policijos pareigūnui, iki šiol nebuvo. 2018 metais pirmą kartą Lietuvos policijos mokslo ir veiklos istorijoje buvo parengtas vadovėlis, kuriame kompleksiškai apimant pagrindinius ir svarbiausius policijos pareigūno rengimo aspektus, pristatyti policijos pareigūno veiklos barai ir jų ypatumai.

VADOVĖLIO STRUKTŪROS IR TURINIO YPATUMAI: MOKOMOJO LEIDINIO PATRAUKLUMO PAIEŠKOS

Vadovėlio struktūra ir turinys. Pasirinkta mokomojo leidinio apimtis[18] ir struktūrizavimas leidžia sumaniai konstruoti vadovėlio formatą ir visapusiškai išnagrinėti svarbiausius policijos veiklos klausimus, juos pateikti pristatant ir išaiškinant svarbiausias sąvokas. Vadovėlyje analizuojama policijos pareigūno profesija, policijos veiklos ypatumai administracinių nusižengimų teisenoje, ikiteisminio tyrimo veikloje, pareigūno veiksmai įtikinimo ir prievartos panaudojimo srityje, vykdant eismo priežiūrą ir kt. Pažymėtina, jog šiame mokymo leidinyje sumaniai derinamos policijos kelių veiklos sričių, pavyzdžiui, policijos taktikos, ikiteisminio tyrimo, pirminės medicinos pagalbos teikimo ir kt. aktualijos.

Vadovėlio stuktūra orientuota į atskiras veiklos sritis, kuriose dirba policijos pareigūnas. Pastebimi inovatyvūs sprendimai konstruojant vadovėlio kiekvieno skyriaus struktūrą ir turinį:

1. Vadovėlyje pateikiamos praktinės policijos pareigūno veiklos situacijos, sudominančios ir įtraukiančios studijuojantįjį.

2. Leidinyje pristatoma mokomoji medžiaga yra struktūrizuota pagal atskiras policijos veiklos sritis.

3. Vadovėlio turinio terminija yra neatsiejama kiekvieno skyriaus dalis: besimokančiajam juk labai svarbu aiškiai suvokti terminus ir veiklą žyminčias sąvokas.

4. Šioje knygoje gausu iliustracijų, kuriose atspindima policijos pareigūno uniforma, amunicija, tam tikri pareigūno veiklos ypatumai ir elgsena konkrečiose situacijose.

5. Šio leidinio kiekvieno skyriaus pabaigoje formuluojami patikrinamieji (kontroliniai) klausimai leidžia pakartoti ir išryškinti svarbiausias kiekvieno skyriaus aktualijas – taip lengviau įsisavinti mokomąją medžiagą.

6. Aktualios literatūros sąrašas, kuris sąsajingas su konkrečia tema, pateikiamas kiekvieno skyriaus pabaigoje.

[18] Vadovėlis yra didelės apimties – beveik keturi šimtai lapų. Vadovėlio autoriai – policijos didaktinėje srityje dirbantys darbuotojai, turintys nemažą praktinę policijos veiklos patirtį.

Tyrimo metu buvo sulyginta parengto vadovėlio struktūra ir turinys su Policininko modulinės profesinio mokymo programos[19] turiniu. Šio lyginimo metu nustatyta, kad vadovėlyje išdėstyta tematika iš esmės atitinka mokymo programos turinį, tačiau mokymo leidinyje stokojama medžiagos apie kai kurias policijos veiklos sritis – būtent, tų tematikų, kurios yra įtvirtintos mokymo programoje, pavyzdžiui, kriminalistikos pagrindų. Tai būtų svarbu, nes pirminės grandies pareigūnai, atvykę į įvykio vietą, yra svarbiausi surenkant pirminius duomenis apie įvykį: suteikiant pagalbą nukentėjusiajam, jį apklausiant ir apsaugant įvykio vietą – pėdsakus ir objektus, kurie yra reikšmingi tolimesniam ikiteisminiam tyrimui. Be to, būtų aktualu vadovėlį papildyti ir mokomąja medžiaga apie pareigūno profesinę etiką, taip formuojant būsimo pareigūno etiško veiklos modelio konceptą.

Vadovėlio sklaidos dimensija ir rizikų dėl nuolat kintančios teisinės bazės suvaldymas. Kaip tam tikra rizika, kuri atsiranda ruošiant tokio pobūdžio mokomąjį leidinį, yra nuolat kintanti teisinė bazė, kurioje reguliuojami, keičiami, tobulinami teisės aktai, susiję su policijos pareigūno veikla. Todėl labai tikėtina, kad ateityje, atsižvelgiant į teisinio reguliavimo pokyčius, bus tikslinga išleisti ir kitas atnaujintas šio vadovėlio versijas. Nepaisant teisės aktų dinamiškumo, vadovėlyje yra gausu ir jau konceptualizuotos, nekintančios svarbios su policijos veikla susijusios informacijos, kuri kaip tam tikras mokslinis permanentas gali būti naudojamas ateityje studijuojant policijos veiklą.

Pažymėtina, jog vadovėlis savo turiniu tinkamas ne tik pirminės grandies policijos pareigūnų mokyme, bet ir policijos pareigūno vidurinės grandies studijoms, kadangi tokie klausimai, kaip įtikinimas ir prievarta, policijos operatyvaus padalinio veikla ir kitos temos yra studijuojami studijų dalykuose „Policijos veikla“, „Policijos veiklos taktika“ ir pan[20]. Todėl vadovėlio medžiaga puikiai tiktų ir studentui – rengiant būsimą vidurinės grandies policijos pareigūną pagal aukštojo mokslo studijų programas.

[19] Plačiau žr. Policininko modulinės profesinio mokymo programos aprašymas. Joje numatyta, kad „programa skirta sudaryti tinkamas mokymo ir mokymosi sąlygas, kurios užtikrintų kompetencijų, reikalingų skirtingoms policijos veiklos sritims (bendravimas su asmenimis ir neatidėliotinos pagalbos teikimas, įtikinimo ir prievartos priemonių panaudojimas, viešosios tvarkos užtikrinimas, saugaus eismo priežiūros vykdymas, konvojavimas, darbas su policijos registrais ir informacinėmis sistemomis bei specialiąja policijos technika, darbas policijos operatyvaus valdymo padalinyje ir areštinėje, administracinės teisenos vykdymas), ugdymą“. [žiūrėta 2018-10-29]. Prieiga internetu: https://www.aikos.smm.lt/registrai/_layouts/15/asw.aikos.registersearch/objectformresult.aspx?o=prog&f=prog&key=9366&pt=of

[20] Plačiau žr. Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo akademijos Teisės ir policijos veiklos nuolatinių studijų programa (stojimo metai 2018). [žiūrėta 2018-10-29]. Prieiga internetu: https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=10196&l=lt. Taip pat žr. Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo akademijos Policijos veiklos nuolatinių studijų programa (stojimo metai 2015, nes vėlesniais stojimo metais nebėra rengiama pagal šią studijų programą). [žiūrėta 2018-10-29]. Prieiga internetu https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=6593&l=lt

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

Parengtas vadovėlis labai svarbus įvykis Lietuvos policijos mokslo istorijoje – jame pirmą kartą susisteminta aktualiausia su Lietuvos policijos veikla susijusi mokomoji medžiaga. Nors ir įžvelgiama rizika dėl nuolat kintančios teisinės bazės, įtakojančios ir vadovėlio turinį, visgi, manytina, jog tokios rizikos suvaldymas įmanomas periodiškai atnaujinant vadovėlio medžiagą.

Atsižvelgiant į jau įdiegtą policijos pareigūno universalios veiklos modelį, taip pat įvertinant policijos pirminio profesinio mokymo programos turinį, vadovėlio mokomąją medžiagą labai praturtintų ir kitos aktualios tematikos, pavyzdžiui, kriminalistikos pagrindai, pareigūno profesinė etika. Todėl rekomenduotina ateityje įtraukti į vadovėlio turinį ir tas tematikas, kurios įtvirtintos Policininko modulinėje profesinio mokymo programoje.

Atlikta mokslinių šaltinių analizė parodė, kad būtinos tiek tęstinės, tiek naujos idėjos mokslinių tyrimų lauke. Mokslinių tyrimų akiratyje išlieka reikšmingi ir aktualūs atskiri policijos veiklos klausimai, reikalaujantys mokslinio formato revizijos, pavyzdžiui, pagrįstai, naudojant šiuolaikinės vadybos procesuose taikomus matavimo ir procesų pažangos įvertinimo kriterijus, pamatuoti jau įvykdytos šalies policijos reformos rezultatus. Mokslininkų dėmesio turėtų sulaukti ir šalies teisėsaugos institucijų veiklos pokyčių įtaka visuomenės saugumo didinimui.

LITERATŪRA

1. Advokatų etikos kodeksas, patvirtintas 2016 metų balandžio 15 d. visuotiniame advokatų suvažiavime. Prieiga internete: http://www.advokatura.lt/lt/advokatams-padejejams/naujienos-advokatams/advokatai-vadovausis-nauju-vb71.html
2. Ancelis P. Ikiteisminio nusikaltimų tyrimo procesinės ir organizacinės problemos (lyginamosios teisėtyros studija). Daktaro disertacija Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1996.
3. Ancelis P. Funkcijų suderinamumas veiksmingame ir sąžiningame baudžiamajame procese. Vilnius, 2012.
4. Burda R. Nusikaltimai ekonomikai: sampratos modeliavimas ir šiuolaikinė tyrimo metodikos koncepcija. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 2000.
5. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2018 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 5-V-706 „Dėl Lietuvos policijos darbuotojų etikos kodekso patvirtinimo“.
6. Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos kodeksas), priimtas 2015 m. balandžio 11 d. Lietuvos notarų rūmų narių susirinkimo nutarimu Nr. 6.
7. Lietuvos Respublikos prokurorų etikos kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. I-15. Prieiga internetu: https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2017/01/etika.pdf.

8. Malevski. H. Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujas kriminalistinės koncepcijos modelis. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1997.
9. Misiūnas E. Policijos pareigūnų teisinis statusas. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010.
10. Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo akademijos Policijos veiklos nuolatinių studijų programa (stojimo metai 2015). Prieiga internetu : https://stdb.mruni.eu/studiju _programos_aprasas.php?id=6593&l=lt
11. Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo akademijos Teisės ir policijos veiklos nuolatinių studijų programa (stojimo metai 2018). Prieiga internetu: https://stdb.mruni.eu/studiju _programos_aprasas.php?id=10196&l=lt
12. Navickienė Ž. Ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimas kriminalistikos taktikoje. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
13. Navickienė Ž. Kai kurie ikiteisminio tyrimo tyrėjo profesionalumo probleminiai aspektai (prielaidos kvalifikacinių reikalavimų peržiūrai). „Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika“. I dalis. Vilnius, 2017. P. 454-466.
14. Navickienė Ž., Šileris E. Overview of the Present Criminal Police Reform in Lithuania: From Structural Changes Towards Efficiency of Activities. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka. Nr. 15. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas 2015. P. 97-114.
15. Navickienė Ž., Kairienė I., Žuravliovas E. Nauji veiklos modeliai Lietuvos kriminalinės policijos veikloje. Visuomenės saugumas ir darni plėtra: visuomenės saugumo aktualijos ir probleminiai klausimai. Kolektyvinė monografija. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas. 2017. P. 39-58.
16. Novikovienė L., Kažemikaitienė E. Kriminalistinė informacija kaip nusikaltimų profilaktikos instrumentas. Jurisprudencija, 2008, Nr.4(106). P. 81–87.
17. Panomariovas A. Žvalgybine veikla bei žvalgybines informacijos anaudojimas tiriant nusikalstamas veikas: de lege lata – de lege ferenda. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr.4(4). P. 279–294.
18. Policininko modulinės profesinio mokymo programos aprašymas. Prieiga internetu: https://www.aikos.smm.lt/registrai/_layouts/15/asw.aikos.registersearch/objectformresult.aspx?o =prog&f=prog&key=9366&pt=of
19. Šakočius A. Policijos veikla įgyvendinant aplinkos apsaugos funkciją. Daktaro disertacija Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos poliicjos akademija, 1997.
20. Šatas M. Prokuroro ir ikiteisminio tyrimo pareiguno bendradarbiavimas tiriant sunkius nusikaltimus. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
21. Šimkus K. Operatyvinė veikla kovoje su organizuotu nusikalstamumu Lietuvoje. Daktaro disertacija Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Lietuvos poliicjos akademija, 1998.
22. Tarasevičius P. Slapto bendradarbiavimo operatyvinėje veikloje teisinės prielaidos. Daktaro disertacija Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
23. Tarasevičius P. Kriminalinės žvalgybos informacijos samprata bei jos interpretavimo problemos. Teisės problemos. 2018. Nr. 2(96). P. 59-78.
24. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos nuostatai, patvirtinti Teisėjų tarybos 2013 m. vasario 1 d. nutarimu Nr.13P-9-(7.1.2) (pakeista Teisėjų tarybos 2014 m. kovo 28 d. nutarimu Nr.13P-54-(7.1.2).
25. Valeckas V., Velička V. Policijos veiklos taktinės procedūros ir saugumo strategijos: vadovėlis. Mykolo Romerio universitetas. Kaunas: Vitae Litera, 2013.

ISSN 2029-1701
ISSN 2335-2035 (Online)

Mokslinių straipsnių rinkinys
VISUOMENĖS SAUGUMAS IR VIEŠOJI TVARKA
PUBLIC SECURITY AND PUBLIC ORDER
2018 (21)
Scientific articles

REVIEW OF THE TEXTBOOK FOR PREPARATION OF LITHUANIAN POLICE OFFICERS: NEW CHALLENGES FOR POLICE SCIENCE

Žaneta Navickienė[1]
Mykolas Romeris university

S u m m a r y

This review is focused on the evaluation of the textbook aimed for use in training of officers of the Lithuanian Police. The publishing of this textbook becomes a meaningful fact in the course of law enforcement science in Lithuania. The most relevant training material related to the activities of the Lithuanian Police is systematized for the first time. This textbook is an appropriate didactic tool for not only for police officers studying at the basic level, but for the students studying the peculiarities of policing at higher education institutions as well. Numerous amendments of police-related legal regulation indicates the necessity to revise the content of the textbook constantly. In addition to that, taking into consideration the model of universal policing, which is established in Lithuania, the textbook could be enriched by the basics of criminalistics – mainly because the front line police officers arriving at the crime scene are the primary actors in collecting the information about the incident: providing the assistance to victims, interviewing them and protecting the crime scene – traces and objects that are significant for the further pre-trial investigation. Also it would be relevant to supplement the issues of the professional ethics – to form the concept of professional ethics model in the future.

In the field of future research activities, there are other relevant questions of policing: the reform of the criminal police in Lithuania, the application of universal model of policing. The influence of changes for the activities of national law enforcement agencies aimed at increasing public security are also in need of attention by the scholars.

Keywords: police officer, police science, police training programme, preparation of police officer, textbook.

Žaneta Navickienė[1], PhD, Associate Professor of Police Activities Department, Public Security Academy of Mykolas Romeris university. Research interests: internal security, competence of pre-trial subjects', organizing of pre-trial investigation, police officers' training, professional ethics.